

Socialdemokraternas förslag till yttrande över betänkandet Statens ansvar för skolan – ett kunskaps- och beslutsunderlag (SOU 2022:53)

Nacka kommun **tillstyrker** alternativ 2 (ett system där staten förstärker sitt ansvar men utan att ta över huvudmannaskapet för skolan).

Nacka kommun anser att **vidare utredning** krävs kring alternativ 1 (ett fullgånget förstatligande med statligt huvudmannaskap för skolan).

Nacka kommun vill poängtera vikten av att eventuella reformer måste vara väl utredda och bör bygga på vetenskaplig grund där sådan finns, samt erfarenheter från tidigare reformer på samma område. Nya reformer bör också genomföras på ett sätt som underlättar implementering, uppföljning och utvärdering, samt måste ta hänsyn till de elever som går i skolan under övergången. I högsta möjliga mån måste stora reformer i svensk skola bygga på politisk enighet, för att undvika tvära kast i framtiden.

Nacka kommuns överväganden

Övergripande synpunkter

Det finns många fördelar med ett ökat statligt ansvarstagande för skolan. Ett statligt systemansvar skulle innebära att elever och skolor över hela landet får mer jämlika förutsättningar. Det skulle också, om man går vidare med utredningens överväganden, tydliggöra ansvarsfördelningen mellan staten och kommunerna. Det innebär också att kompetensen i viktiga systemfrågor samlas, vilket kan möjliggöra en effektivare styrning.

Ett statligt huvudmannaskap för skolan är en stor reform som måste konkretiseras noggrant innan man går vidare med det. Eleverna och deras behov måste alltid vara i fokus.

Mot denna bakgrund ser Nacka kommun positivt på vidare utredning av hur utredningens alternativ 2 kan genomföras samt förordar att inrättandet statligt huvudmannaskap utreds mer ingående, för att de konkreta effekterna på landets elever ska kunna avgöras och sättas främst.

11.1.2 Utredningens bedömning att det statliga systemansvaret för skolan bör organiseras åtskilt från det statliga huvudmannaskapet

Nacka kommun anser att utredningens underlag är för tunt för att avgöra för- och nackdelarna med ett förstatligande av skolans huvudmannaskap, men anser att om utredningens förslag genomförs så bör ansvaren organiseras åtskilt. Detta ligger i linje med den modell Nacka använder sig av idag och bör värnas.

12.1.1 Utredningens bedömning att staten bör ansvara för den samlade styrningen av skolan.

Nacka kommun **tillstyrker** att staten tar över systemansvaret för skolan. Staten har redan idag en stor del av det ansvaret och utredningens förslag skulle förtydliga uppdelningen mellan staten och kommunerna.

12.1.2. Utredningens bedömning att staten bör ta ett större ansvar för planering och dimensionering av skolsystemet

Nacka kommun **tillstyrker** utredningens bedömning om att staten bör ta över ansvaret för skolval, elevers skolplacering och skolpliktsbevakning. Att detta samlas nationellt stärker rättssäkerheten för

den enskilde, då man inte riskerar behandlas olika beroende på vilken kommun man bor i. Det ökar också möjligheten att välja och få placering på en skola utanför den egna kommunen.

När det gäller dimensioneringen av skolsystemet vill Nacka kommun framhålla vikten av att även vid ett statligt huvudmannaskap så behöver hänsyn tas till lokala förhållanden genom dialog med kommunerna.

12.1.3 Utredningens bedömning att staten bör ansvara för beslut om mottagande i grund- och gymnasiesärskola

Då detta ligger i linje med ett statligt övertagande av systemansvaret för skolan **tillstyrker** Nacka kommun bedömningen att förstatliga mottagandet i grund- och gymnasiesärskolan. Det ökar också rättssäkerheten då elever inte riskerar att behandlas olika beroende på vilken kommun man bor i.

12.1.4 Utredningens bedömning att staten bör ge stöd till huvudmän och skolors kvalitetsarbete inom alla skolformer

Nacka kommun **tillstyrker** förslaget om ökat statligt stöd till huvudmännen i deras kvalitetsarbete. Formerna för detta behöver dock ses över och utvecklas i dialog med huvudmännen för maximal effekt.

12.1.5 Staten bör ha ansvar för insatser där nyttan i första hand ligger på systemnivå

Nacka kommun delar utredningens bedömning av att dessa frågor är viktiga på systemnivå och konstaterar att staten redan idag har ett stort ansvar inom flera av dessa områden och att staten ytterligare har utrymme för att ytterligare stärka sitt arbete. Nacka kommun **tillstyrker** att staten tar över ansvaret för insatser med stora fördelar av samordning.

12.1.6 Utredningens bedömning att staten bör samordna skolans IT-lösningar

Nacka kommun **tillstyrker** utredningens bedömning av behovet av en ökad statlig samordning av skolans IT-lösningar. Nacka kommun vill dock framhålla vikten av att kostnaden vägs mot nyttan i de enskilda fallen kring vad som är rimligt att samordna på statlig nivå.

12.1.7 Utredningens bedömning att kommunerna bör behålla ett ansvar för vissa hemkommunuppgifter

Nacka Kommun **tillstyrker** utredningens bedömning om vilka hemkommunuppgifter kommunen bör bibehålla ansvaret för.

13.1.1 Utredningens bedömning att den ekonomiska styrningen av skolan bör samlas i staten

Nacka kommun **avstyrker** att finansieringen av skolan förstatligas i nuläget. En ny utredning som tittar på de konkreta effekterna av detta behöver först genomföras.

13.1.2 Utredningens bedömning om principer som bör gälla för en nationell tilldelning av resurser till skolan

Utredningens bedömning grundar sig på att finansieringsansvaret förstatligas, vilket Nacka kommun **avstyrker**. Principerna i sig är däremot rimliga och bör redan idag vara styrande. Nacka kommun vill särskilt framhålla vikten av ett så kallat "skolpliktsavdrag", så ersättningsmodellen bättre speglar de skillnader i ansvar som föreligger mellan offentliga och fristående huvudmän.

13.1.3 - 13.1.9 Utredningens bedömning att en nationell resursfördelningsmodell bör införas för flera skolformer

Nacka kommun **avstyrker** införandet av en nationellt beslutad resursfördelningsmodell, det vill säga förstatligande av finansieringen för skolan. Nuvarande skolsystem bygger på att staten ska ge finansiella förutsättningar för att klara uppdraget genom det generella statsbidraget, i vilket ingår ett utjämningsystem som ska kompensera för strukturella kostnadsskillnader i landet. Staten har dock inte hållit sig till de ramarna, utan infört alltför riktade statsbidrag inom olika områden, vilket skapat olika förutsättningar för olika huvudmän att ta del av bidragen, osäkerhet om vilka långsiktiga finansiella förutsättningar som gäller, minskad transparens och otydlighet om vem som ansvarar för vad.

13.1.10 - 13.1.11 Utredningens bedömning att en skatteväxling krävs om staten ska ta över finansieringen av skolan och att en sådan därför bör utredas i särskild ordning

Nacka kommun **avstyrker** förstatligande av finansieringen och därmed finns inte behov av skatteväxling.

14.1.1 - 14.1.5 och 17.4.3 - 17.4.5 Utredningens bedömning att staten inom ramen för systemansvaret bör ta ett större ansvar för kompetensförsörjning och skolutveckling

Nacka kommun **tillstyrker** förslagen som berör statens ansvar för kompetensförsörjning, skolutveckling och utvärdering av lärarlegitimationen. Nacka kommun vill samtidigt framhålla att staten redan idag har stort ansvar för dessa delar och ett stärkt arbete kring kompetensförsörjning inte behöver invänta en övergripande reform.

Statligt huvudmannaskap för offentliga skolor och komvux

Nacka kommun **avstyrker** införandet av statligt huvudmannaskap för offentliga skolor och komvux så som föreslås i avsnitten 15.1.1 till och med 15.2.4. Nacka kommun **tillstyrker** dock att frågan utreds vidare.

Skolmyndigheter

Nacka kommun **tillstyrker** vidare utredning av en ny myndighetsstruktur för skolan såsom föreslås i avsnitten 16.1.1-16.3.1. En ny myndighetsstruktur skulle kunna innebära en tydligare ansvarsuppdelning och en effektivare styrning av skolan på systemnivå.

Alternativ 2 - Ökat statligt ansvar genom att staten är systemansvarig utan att ta över huvudmannaskapet

Systemansvar

Nacka kommun **tillstyrker** förstatligande av det som kommunerna i dag har ansvar för i egenskap av elevers hemkommun till ett statligt systemansvar. Vidare bör de olika huvudmännen behandlas likvärdigt i förhållande till sina respektive ansvar.

17.3.2 – 17.3.3. Utredningens bedömning att det finns skäl att separera systemet för finansiering av fristående skolor från den kommunala skolfinansieringen samt att tilldelningen av resurser till de enskilda huvudmännen bör utredas vidare

Nacka kommun **avstyrker** förstatligande av finansieringen utan vidare utredning. Huvudmän bör behandlas likvärdigt. Därmed bör inte heller finansieringen för fristående skolor förändras jämfört med dagens system, med undantag för införandet av ett skolpliktsavdrag.

17.3.5 Utredningens bedömning att staten bör stärka sitt finansieringsansvar för de kommunala huvudmännen

Nacka kommun **avstyrker** att staten stärker sitt finansieringsansvar vid behållande av kommunala huvudmän genom att ändra ansvarsfördelningen. Utredningens bedömning om ökat statligt finansieringsansvar, även när kommunerna kvarstår som huvudmän, innefattar fyra varianter som kommenteras närmare nedan.

Utredningens variant 1 - samma resursfördelningsmodell som i alternativ 1 med statligt huvudmannaskap – **avstyrks** av skäl som framgått i tidigare avsnitt om förstatligande av finansieringen.

Utredningens variant 2 - bindande miniminivåer för tilldelningen av resurser – **avstyrks** av flera skäl. Ansvar skulle separeras från befogenheter. Systemet skulle riskera bli kostnadsdrivande genom att kommuners möjligheter att effektivisera verksamheten minskar. Ett sådant system skulle heller inte vara förenlig med utbildningsuppdraget, som inte enbart avser att tillhandahålla en viss mängd utbildning utan därtill att varje elev ska uppnå en minsta godtagbar kunskapsnivå och därutöver utvecklas så långt möjligt. Genom att staten har ofullständig information om de lokala behoven och förutsättningarna finns risk att miniminivåerna binds på nivåer som inte är optimala lokalt och att systemet blir för oflexibelt för att främja nödvändiga anpassningar för att klara utbildningsuppdraget. Vidare finns en risk att miniminivåerna blir normerande, och minskar resurserna till skolan.

Utredningens variant 3 – ett sektorsbidrag för undervisningskostnader – **avstyrks**. En sådan förändring kräver omfattande skatteväxling, liknande om staten fullständigt skulle ta över finansieringsansvaret. Ansvar skulle också i det här fallet bli frånkopplat befogenheter, vilket inte leder till ökad effektivitet i styrkedjan och försvårar ansvarsutkrävande.

Utredningens variant 4 - att förstärka likvärdighetsbidraget och bredda det till att omfatta fler skolformer – **tillstyrks**. Staten bör ta större ansvar för jämlikheten i skolan, detta vore en bra metod att uppnå detta utan att begränsa det kommunala ansvaret för resursfördelning. Med fördel kan detta finansieras genom att idag riktade statsbidrag blir mer generella.

17.3.6 Utredningens bedömning att staten även i detta alternativ bör ansvara för tilläggsbelopp för elever med omfattande behov av särskilt stöd hos alla huvudmän

Nacka kommun **avstyrker** att tilläggsbeloppet överförs för beslut till statlig nivå i alternativ 2 utan vidare utredning. Tilläggsbelopp ska avse elevers extraordinära behov av särskilt stöd och bedöms med fördel nära elev och skola där informationen finns om de individuella behoven och förutsättningarna. Å andra sidan kan det finnas fördelar i form av jämlikhet gentemot den enskilde genom ökat statligt ansvar.

17.5 Utredningens bedömning att en ny skolmyndighet bör införas med systemansvar för skolan

Nacka kommun **tillstyrker** att en ny skolmyndighet för statligt systemansvar utreds. Det kan finnas synergieffekter av att samla de statliga skolmyndigheterna i en och samma myndighet, så länge som

tillgängligheten och transparensen gentemot de som myndigheten ska stödja fungerar på ett bra sätt. Det kan på så sätt bli bättre balans mellan styrning, granskning och stöd.

Fler möjligheter till ökat statligt ansvarstagande för komvux

Nacka kommun anser att de föreslagna åtgärderna i 17.6.1-17.6.5 är positiva för att stärka Komvux-verksamheten, inte minst är det av vikt att öka tillgången till smalare yrkesområden genom att bredda rekryteringen. Nacka kommun **tillstyrker** samtliga de aktuella förslagen, men vill samtidigt framhålla att många av dessa åtgärder kan genomföras redan med dagens system samt att nyligen genomförda förslag måste utvärderas innan man går vidare med nya reformer.